MERIDIAN CRITIC Nr.1 (Volume 26) 2016

Variaţia lingvală: unele aspecte teoretice

Gheorghe POPA
Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălţi, Republica Moldova

---

Abstract: Variation is a multidimensional phenomenon that has not received adequate attention so far. In addition to its purely linguistic aspects, variation is also a result of the national linguistic mentality, which depends on linguistic, social, political and cultural factors. The examination of variation involves a study of national characteristics, which do not reside in culture (language) as an object, as an ontological reality, but in culture (language) as a subject, as a gnoseological reality.
Keywords: *creativity, culture, lingual mentality, national specificity, variability, modeling.*

1. Chiar de la început, vreau săremarcinspiraţia celor care au lansat ideeaunuiatare generic al Conferinţei, întrucît conceptul de *variaţie* a fost, într-un anume fel, neglijat, considerîndu-se, probabil că e un fenomen de limbă ce merită doar o „oarecare" atenţie. În realitate, din punctulnostru de vedere, lucrurile se prezintă puţin altfel: fiind un fenomen glotic complex, ce nu se circumscrie unui anume domeniu, *variaţia*ca atare (gramaticală, lexicală, semantică, stilistică, fonetică etc.) depăşeşte limitele stilisticii, istoriei limbii, culturii vorbirii, sinonimiei etc..Mai mult ca atît: conceptul de variaţie, în funcţie de domeniul la care se aplică sau în funcţie de perspectiva din care este examinat, poate căpăta semnificaţii şi conotaţii diferite, ajungînd să servească chiar drept instrument de manipulare abilă a opiniei publice, inclusiv ştiinţifice. Aş invoca în acest sens un concludent exemplu de prin anii '70 ai secolului trecut. Astfel, fiind puşi în situaţia stupidă de a demonstra existenţa a două limbi diferite – moldovenească şi română, lingviştii onești din Republica Moldova şi chiar unii din fosta Uniune Sovietică (Moscova, Leningrad, Kiev), pornind anume de la fenomenul variaţiei, pe care l-au ridicat la rang de teorie, au obţinut acceptul să organizeze la Chişinău Conferinţa teoretică *Типология сходств и различий близкородственных языков* („Tipologia asemănărilor şi a deosebirilor dintre limbile înrudite"). O intenţie mai mult decît salutabilă, dar care s-a soldat cu consecinţe nefaste. În legătură cu acest fapt, citäm mărturisirea de peste mai mulţi ani a regretatului acad. S. Berejan referitoare la această Conferinţă: „Tema de dezbatere am formulat-o foarte bine, ca să nu se creadă că noi facem o contrarevoluţie în Moldova. Cei de la CC (*Comitetul Central – Gh. P.*) nu şi-au dat seama. Apoi, iată, după conferinţă apare culegerea în care erau cîteva articole ale lingviştilor din Moscova,

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)

Leningrad, Kiev. Aici se găseau pasaje întregi despre limba franceză în Canada şi în Franţa, despre limba spaniolă acolo şi acolo şi era un singur alineat despre limba română în Moldova şi în România. Pe noi asta ne interesa: ei ştiau că vin la noi şi special au pus acest alineat despre situaţia noastră, *racordînd-o cu teoria variabilităţii* (*subl. n. – Gh. P.*)" [Berejan, 2000:56]. În scurt timp însă, tirajul a fost tăiat, deoarece n-a întîrziat să vină verdictul din partea CC (*Это дело антигосударственное* „Aceasta e o chestie antistatală"). Paradoxul mai constă şi în faptul că reproşurile au început a veni şi din partea părtaşilor de idei: „Domnilor, în loc să spuneţi că e aceeaşi limbă, voi umblaţi cu variabilele!". Iată doar un singur exemplu cînd un termen inocent, inofensiv, cum ar fi cel de*variaţie*care, deşi nu s-a încetăţenit încă de-a binelea în terminologia lingvistică românească(după ştiinţa noastră, termenul respectiv e înregistrat cu accepţie terminologică doar de *Dicţionarul general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*)i-a afectat, deopotrivă,pe reprezentanţi din tabere adverse, „inducînd în eroare" vigilenţa organelor de conducere, pe o parte, şi zdruncinînd convingerea cercetărilor de bună-credinţă, pe de altă parte. În acelaşi timp, ţinem să menţionăm că termenul *variaţie*, împreună cu alţi termeni din acelaşi cîmp derivaţionalcare, în principiu, vizează aceleaşi realităţi glotice, cum ar fi *variabilitate*, *variabilă*, *varietate*, *variantă*, *variabil*, desemnează un fenomen lingval larg răspîndit în limba română, ce se manifestă atît pe axa temporală, cît şi pe cea spaţială, atît pe axa socială, cît şi pe cea stilistică, atît la nivelele unei limbi, cît şi la nivelul unui grup de limbi şi deci merită a fi examinat pe potriva manifestărilor lui.

2. După cum se ştie, limba este un fenomen pluridimensional, care a luatnaştere în viaţa socială: ea se prezintă – concomitent – ca sistem, dar şi ca antisistem, ca activitate, dar şi ca produs al acestei activităţi, ca spirit, dar şi ca materie, ca un obiect ce se dezvoltă stihiinic, dar şi ca un fenomen ce se autoreglează ordonat, ca ceva arbitrar, dar şi ca o creaţie. Cu alte cuvinte, limba nu este doar un ansamblu de semne (aşa-zisa substanţa limbii) şi un ansamblu de relaţii dintre aceste semne (aşa-zisa structura limbii), ea este, în acelaşi timp, fundamentul identităţii naţionale şi individuale. O limbă naturală (spre deosebire de cea artificială) nu poate fi o limbă în general: ea este întotdeauna doar naţională. Cu alte cuvinte, limba, după expresia lui S. Puşcariu, „nu e o bibliotecă creată de noi", în care cărţile erau aşezate în tinereţe „după cum erau legate sau nelegate, iar pe cele nelegate, după culori", ci este o „bibliotecă publică", nu particulară [Puşcariu, 1976:13]. Dacă limba română, de exemplu, ar fi, pur şi simplu, un ordinar sistem de semne, ce ar satisface doar necesităţile de comunicare ale vorbitorilor români, cum am explica, de exemplu, participarea a zeci de mii de oameni la Marea Adunare Naţională din piaţa centrală a Chişinăului în 1989?Am putea aminti aici şi de faptul cum în perioada ex-sovietică se încerca a da la iveală anumite schemeideologice şi experimente social-politice inventate. Putem invoca barem experimentul privind tentativa de creare a unui nou tip de comunitate umană, numit, pur şi simplu,*homo sovetikus*, adică o comunitate de bioroboţi, kiborgi şi homonculuşi din eprubetă. Scopul acţiunilor şi eforturilor bine gîndite ale sistemului era limpede din start: de a şterge deosebirile naţionale în favoarea ideii retorice despre frăţia comunistă generală [Радбль, 2010:5-6].

3. Se ştie că în procesul de comunicare vorbitorii fac uz de anumitemodelepreexistente. În acelaşi timp, trebuie să fim conştienţi de faptul că „servind

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)

drept substitut/analog al fenomenului (domeniului) lingvistic considerat", modelul, în ultimă instanţă, „aproximează realitatea lingvistică" [Bidu-Vrănceanu *et alii*]. Aproximarea la care ne referim se află în însăşi natura şi esenţa cuvîntului (ca element al îmbinărilor libere de cuvinte) sau a îmbinării stabile de cuvinte şi rezidă în necorespunderea planului expresiei al acestor unităţi laturii lor conţinutale. Cu alte cuvinte, deşi sînt gemeni, modelul şi originalul se deosebesc: or gemenii se impun şi prin deosebiri. Altfel zis, modelul se aseamănă, pe de o parte, cu ceea ce reprezintă (reflectă, dar nu ca într-o oglindă), iar, pe de altă parte, el comportă, în raport cu ceea ce reprezintă, anumite deosebiri. Ceea ce s-ar cuveni menţionat, în mod special, e faptul că tocmai aceste „anumite deosebiri" dintre model şi original constituie, după Iur. Lotman, „condiţia necesară pentru ca modelul să poată îndeplini funcţiile ce îi revin în cunoaştere" [Lotman, 1970: 38]. În vederea diminuării pe cît e posibil a „aproximării", vorbitorii, în actele de comunicare, sînt „obsedaţi"preponderent de latura conţinutală a modelelor şi, în special, de combinaţiile dintre cuvinte în cadrul modelelor.

4. Firește, în cazul abordării variației lingvale se încearcă a se reliefa anumitepuncte de reper în baza cărora se efectuează clasificarea sau identificarea materialului glotic respectiv. Altfel zis, se încearcă a se stabili anumite modele/tipuri structurale, semantice, gramaticale, stilistice etc., pe care vorbitorii le utilizează în actele de vorbire. Lucru salutabil, dar cu condiţia conştientizării adevărului că orice clasificare sau identificare a modelului/tipului respectiv e pasibilă de noi reevaluări. Deci e cazul să renunţăm la reliefarea importanţei ierarhice a modelelor/tipurilor identificate. Insistăm asupra acestui detaliu, întrucît fetişizarea unui model poate avea repercusiuni nedorite asupra ritmului şi direcţiei de cercetare a faptelor de limbă. De exemplu, examinarea statutului locuţiunilor (aici şi mai departe ilustrările se vor face în baza îmbinărilor fixe de cuvinte) presupune şi examinarea integrităţii lor structurale, prin care înţelegem plenitudinea organizării structurale în corespundere cu regulile gramaticale (în special, sintactice). Analiza materialului factologic însă scoate în evidenţă zeci de unităţi locuţionale ce nu se caracterizează printr-o atare integritate. Caracterizîndu-se însă printr-o sintaxă deviantă, aceste îmbinări nu încetează însă de a funcţiona ca locuţiuni: structura lor, deşi nu este completă (deci nu imită modelele tradiţionale), este suficientă pentru a fi înţelese univoc de vorbitori (probabil, puţini vorbitori îşi dau seama că *în dreapta*, *la timp* sau *a avea temperatură* sînt construcţii ce au rezultat din *în partea dreaptă*, *la timpul potrivit*, *a avea temperatură înaltă*).

5. După cum se susţine în ultimul timp, mentalitatea poporului seactualizează în cele mai importante concepte culturale ale limbii. Ni se pare rezonabil să amintim, în acest context, de universaliile culturale, adică deelementele asemănătoare din toate tipurile de culturi (prezenţa limbii, confecţionarea uneltelor de muncă, interdicţiile sexuale, miturile, dansurile etc.). Ca atare, în lingvistică se vorbeşte de universalii lingvale şi universalii conceptuale. Astfel, A. Vejbiţkaya a evidenţiat o serie de cuvinte pe care le-a numit „universalii lexicale": *eu, tu, cineva, ceva, lucru, oameni, corp, acest, unu, doi, toţi, mulţi, bun, rău* etc. Universaliile conceptuale sau, mai exact, combinaţiile lor de bază şi constituie universaliile culturale: „Pentru a-ţi închipui ceva, avem nevoie de ceva mai mult, decît «conceptele»: avem nevoie de combinaţii conştientizate ale conceptelor" [Вежбицкая, 1999: 299].Această delimitare a cercetătoarei poloneze ne „impune" să invocăm reflecţiile

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)

coşeriene privind specificul naţional al culturii: or, conform opiniei prof. E. Coşeriu, „limbajul este, pe de o parte, baza culturii, a întregii culturi şi, pe de altă parte, este o formă a culturii. Adică, numai limbajul are această posibilitate de a fi limbaj şi realitate, în acelaşi timp, şi de a vorbi şi despre sine însuşi" [Coşeriu, 1996: 102]. Se cere invocată aici dezolanta concluzie a redutabilei cercetătoare ruse referitor la faptul că abia la sfîrşitul sec. al XX-lea,cu părere de rău, a ieşit la iveală „un fel de impas: s-a adeverit că în ştiinţa despre om nu există loc pentru ceea ce esteesenţial, adică pentru ceea ce a fost creat omul şi intelectul său – cultura" [Фрумкина,1995: 104]. Aşadar, revenind la ferma convingere a compatriotului nostru, „cultura nu poate fi naţională şi nu trebuie să fie naţională ca *obiect*". Îndemnul prof. E. Coşeriu e cît se poate de limpede: orice obiect, „chiar dacă este un obiect local, trebuie văzut totdeauna în perspectiva universalităţii" [Coşeriu, 1994: 176].Această idee de valoare ne mai îndeamnă să nu confundăm limbajul ca fenomen ontologic şi limbajul ca fenomen gnoseologic. Indiscutabil că prof. E. Coşeriu nu nega specificul naţional al unui limbaj concret ca obiect, ca realitate gnoseologică, dar recunoştea acest specific naţional în cazul limbajului examinat ca realitate ontologică. Într-un cuvînt, „specificul naţional e cu totul inevitabil prin *subiect*, nu prin obiect. Deci, nu vom putea scăpa, reitera Maestrul, nimeni nu poate scăpa de *specificul naţional*, de tradiţiile pe care le reprezintă, fiindcă creatorul reprezintă el însuşi aceste tradiţii, el însuşi e o parte dintr-o comunitate şi dintr-o cultură care s-a constituit în mod istoric" [*ibidem*]. În felul acesta, devine oarecum mai clară insistenţa prof. E. Coşeriu, cînd susţinea univoc că „*vorbitorul este măsura tuturor lucrurilor în lingvistică,* fiindcă *limbajul e făcut de către şi pentru vorbitori, nu de către şi pentru lingvişti*" [*ibidem*]. În subsidiar, am mai putea adăuga că omul, chiar de la începuturi, era nu numai o fiinţă socială, gînditoare şi vorbitoare, dar şi o fiinţă naţională, întrucît el era conştient de apartenenţa sa la un anumit trib, gintă, familie. Şi tocmai această apartenenţă i-a „dictat" omului anumite particularităţi privind modul de a vedea realitatea înconjurătoare, orientarea valorică în lume şi în comportamentul practic. Această apartenenţă, transformată creativ de conştiinţă şi trecută prin prisma sferei valorice şi a celei emoţional-senzoriale, materializată în formele semnelor limbii materne şi constituie mentalitatea lingvală [Рабдиаь, 2010: 6]. Acest concept de mentalitate lingvală e în concordanţă cu reflecţiile lui W. von Humbold cînd vorbea de faptul că noi vedem lumea aşa cum ne-o prezintă limba.

6. Abordînd problema modelelor în raport cu mentalitatea lingvală, trebuie sămenţionăm că, uneori, este exagerat rolul analogiei sau al calculului lingvistic, deoarece posibilitatea apariţiei unui cuvînt sau a unei îmbinări stabile de cuvinte poate sălăşlui în însăşi limba ce calchiază. „Din faptul că unele locuţiuni româneşti au corespondent în franceză sau italiană de pildă, menţiona Florica Dimitrescu, nu se poate deduce că e vorba de împrumuturi, ci că ele au fost create de oameni cu mentalităţi asemănătoare şi cu înclinaţii spre expresiv" [Dimitrescu,1956: 56]. Ideea despre incertitudinea stabilirii originii îmbinărilor stabile a fost exprimată, mai aproape de zilele noastre, de I. Oprea şi Rodica Nagy: „Explicaţia faptului că multe construcţii fixe se întîlnesc în mai multe limbi europene se află, pe de o parte, în influenţele exercitate de unele limbi asupra altora şi, pe de altă parte, în creaţia independentă, dar fundamentată pe mentalităţi sau cunoaşteri identice. De aceea, simpla constatare a unei echivalenţe de structură şi de conţinut între construcţiile fixe din două limbi nu presupune

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)

numaidecît preluări de la una la alta, dacă alte condiţii nu atestă existenţa unei influenţări" [Oprea *et alii,* 2002: 239].

Indiscutabil, determinarea mentalităţii lingvale ca un fenomen specific al activităţii spirituale a omului presupune că această mentalitate are şi o anume structură, se constituie din anumite părţi, are anumite nivele. Fiind o activitate creatoare, limbajul, după opinia lui E.Coşeriu, „chiar şi într-o singură limbă, prezintă o varietate în fond nelimitată" [Coşeriu, 1994: 38]. Mai mult decît atît: „se poate ajunge pînă la individ cu varietatea, şi, în cazul individului, la anumite forme de expresie ale acestuia în situaţii diferite".Într-un cuvînt, acest fenomen este o provocare de actualitate, dar situaţia lui e similară cu cea a electronului (care, de asemenea, nu poate fi observat în mod direct), dar, în schimb, fizicienii „îl calculează şi îl cîntăresc" în baza unor date indirecte, a manifestărilor lui, a rezultatelor activităţii lui etc.

7. După cum se ştie, distincţia dintre limbă şi vorbire a fost efectuată de F. de Saussure la începutul secolului trecut. E. Coşeriu e unul însă din primii lingvişti care s-a „întrebat în ce măsură această distincţie este o distincţie reală" [*ibidem*: 50], exprimîndu-şi dezacordul referitor la această distincţie. Ulterior, numărul lingviştilor care au combătut ori s-au îndepărtat de dihotomia saussuriană a crescut evident. Se consideră, de exemplu, că vorbirea este, mai degrabă, o realizare a omului, a personalităţii, a sferei lui afective decît o realizare a limbii: ca atare, realizarea, includerea limbii este necesară şi foarte importantă, dar ea se prezintă doar ca un mijloc pe calea manifestării vorbirii. În aceeaşi ordine de idei, pentru psiholingvişti, de exemplu, este mai acceptabilă succesiunea „aptitudinea lingvală «ca parte a psihicului» – conştiinţă – cultură – personalitate – vorbire" decît dihotomia limbă/vorbire. În consonanţă cu aceste precizări, am mai putea adăuga că „plecînd tocmai de la vorbire, constatăm că, în vorbire, vorbitorul nu ştie numai un sistem, ci mai multe, chiar în limba lui, şi în vorbire poate întrebuinţa, pînă la un anumit punct, şi alte sisteme decît al lui şi înţelege, cel puţin cîte ceva, din celelalte sisteme" [Coşeriu,1996: 50].

8. Predispoziţia sau disponibilitatea vorbitorului de a-şi manifesta posibilităţile creative nu sînt împiedicate sau periclitate de limbă, întrucît ea se prezintă întotdeauna ca „un sistem de posibilităţi, în parte realizate şi în parte realizabile". Acest punct de vedere „vizionar" l-a determinat pe Magistru să schiţeze dimensiunea viitoare a oricărei limbi. Limba română, de exemplu, „este nu doar ce s-a spus pînă acum, ci tot ce s-a spus în egală măsură cu ce se spune de acum încolo" [Coşeriu, 1994: 26]. Astfel, (aici şi mai departe exemplificările vor fi făcute în baza îmbinărilor fixe de cuvinte)cuvintele *bacalîm*, *temenea* (de origine turcă), *sediţiune, gafă* (de origine franceză), *razie, largheţe* (de origine italiană), *miting, businessman* (de origine engleză), *şlagăr, revelaţie* (de origine germană), *raţionalizator, huligan* (de origine rusă), deşi nu sînt atestate în dicţionarele româneşti cu funcţie de elemente componente ale locuţiunilor, pot deveni fără dificultate atare elemente: *a slobozi* ***bacalîm****, a face* ***otemenea****, sentiment* ***de sediţiune****, a comite* ***o gafă****, a face* ***razie****, a dărui* ***cu largheţe****, lozinci* ***de miting****, atitudine* ***de businessman****, propunere* ***de raţionalizator,*** *mentalitate* ***de huligan***. Cert e că avem de a face cu locuţiuni calchiate doar în situaţia cînd locuţiunea se constituie din exotisme, adică din cuvinte străine mediului cultural românesc, cu condiţia ca aceste cuvinte să nu existe în limbă ca împrumuturi lexicale pînă la apariţia locuţiunii

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)

respective în limba română chiar şi în baza exotismelor. Astfel, deşi exotismele *seimist* „membru al Parlamentului Poloniei sau al Camerei Inferioare a acestuia", *aul* „sat de munte în Crimeea, Caucaz şi Asia Centrală", *tarantelă* „dans napolitan, executat într-un ritm vechi" nu fac parte, la momentul actual, din structura unor locuţiuni consacrate, totuşi pot da naştere, la necesitate, următoarelor locuţiuni: *de seimist (imunitate* ***de seimist****), de aul (viaţă* ***de aul****), de tarantelă (ritm* ***de tarantelă****).*

Totodată, trebuie să menţionăm că aceste locuţiuni sînt, într-adevăr, potenţiale, dar trebuie de avut în vedere că „nu tot ceea ce este posibil, adică virtual, devine fapt de limbă sau fapt de normă" [Coşeriu, 2004: 127]. Cu alte cuvinte, orice locuţiune creată are şanse din start să poarte vreme îndelungată marca *hapax*-ului *legomenon*, întrucît, opinează în continuare E. Coşeriu, „*se acceptă ceea ce corespunde sistemului, nu contrazice nici o normă deja existentă şi corespunde unei necesităţi expresive, nu individuale şi particulare*" [*ibidem*].

9. Indiscutabil, nu e uşor a determina cînd şi ce model va lua naştere(locuţiunea *a acorda un credit* a apărut, desigur, în urma introducerii sistemului financiar care constă în împrumuturi cu dobîndă). Pe de altă parte, într-un anume sens, s-ar putea vorbi de apariţia locuţiunilor ca despre o legitate universal lingvistică (dicţionarele bilingve confirmă acest lucru: rom. *a lua parte*, rus. *принять участие*, fr. *prendre part*; rom. *a avea loc*, rus. *иметь место*, fr. *avoir lieu*, engl. *take place*).În legătură cu modelarea locuţiunii, ţinem să atragem atenţia că, la rîndul ei, şi o locuţiune deja modelată poate servi drept model pentru apariţia altor locuţiuni. Cu alte cuvinte, fiind un factor al schimbărilor de limbă, analogia „nu ratează ocaziile" de a regulariza planul expresiei şi/sau planul conţinutului al unei grupări de cuvinte sub presiunea planului expresiei şi/sau planului conţinutului al altei locuţiuni. De exemplu, locuţiunea *imediat ce* a apărut prin „fenomenul de înlocuire sinonimică, pornind de la locuţiunea *îndată ce*: în locuţiunea *îndată ce*, *ce* avea valoarea obişnuită de pronume relativ cu rolul atributiv justificat la origine prin faptul că se referea la substantivul *dată* (structura originară este de tipul prepoziţie + substantiv + *ce*: *îndată ce*; cf. *pe dată ce*" [Avram, 1960: 232]. De asemenea, locuţiunea *în etate* „vîrstnic, bătrîn" a apărut după modelul locuţiunii adjectivale sinonime *în vîrstă*, care are aceeaşi structură (prepoziţie + substantiv) şi acelaşi sens [Hristea, 1997: 6], iar *pe sfoară* s-a transformat după modelul locuţiunilor *pe apucate, pe nemîncate* [Groza, 1995: 25], după cum locuţiunile *în disperare, în demenţă*, *în prostie*, *în tîmpenie* au avut drept „model" locuţiunea *în neştire* [Zafiu].

Cu referire la frazeologisme, modelarea semantică nu are însă un caracteruniversal. Astfel, prin analogie cu frazeologismul german *Wasser in die Elbe tragen* (literal „a duce apă în Elba"), care înseamnă „a duce ceva acolo unde aşa ceva şi aşa este în cantitate mare" (iar într-un sens mai larg „a te ocupa cu un lucru inutil"), ar fi trebuit să apară în limba rusă frazeologismul *носить воду в Волгу*, în ucraineană – *носити воду у Дніпр*, în bulgară – *нося вода в Марица*, în franceză – *porter de l'eau à la Seine*, în engleză – *carry water to the Thames*, în română – *a duce apă în Nistru* sau *în Dîmboviţa*. În aceeaşi ordine de idei: frazeologismul românesc *a tăia Bucureştiul pe din două* „(despre ţărani) a reuşi, a face avere la oraş" ar trebui să se folosească în limba rusă sub formă *делить Москву на половину*, în limba engleză – *to devide London in two parts*, în limba

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)

franceză – *couper Paris en deux parties*, în limba germană – *Berlin in zwei Teile zerschneiden* (vezi şi [Назарян, 1983: 36]).

10. Trebuie menţionat cu toată fermitatea că, în viziunea lui E. Coşeriu, limbajul uman, care ţine de activitatea intelectuală a omului, se prezintă ca un proces în continuă mişcare şi se află permanent sub „presiunea" creativităţii. După cum remarcă majoritatea coşeriologilor, limbajul este, întîi de toate, creaţie de semnificate şi doar apoi întrebuinţare. El este creaţie de conţinut şi expresie în acelaşi timp, dar nu o creaţie de semne materiale pentru semnificate deja existente. Altfel zis, cînd s-a creat un cuvînt, acesta este echivalentul actului „de «a face», deci «cînd s-a făcut», nu «cînd s-a întrebuinţat». Pe urmă îl putem întrebuinţa în mai multe feluri şi reproduce" [Coşeriu, 1996: 49].

Recunoscînd existenţa varietăţii la nivel de individ, ca reprezentant al unei etnii concrete, E Coşeriu nu putea să nu semnalizeze diferenţele privind perceperea diferită a lumii de către diferite comunităţi etnolingvale. „Calea ce explică tabloul lingval al lumii obiective prin intermediul semnelor materiale ale limbii duce la impas şi este inacceptabilă", conchide tranşant autorul [Coserio, 1982: 280]. Merită reţinut, în acest sens, şi faptul că principala cauză a acestor diferenţe Magistrul o vedea în specificul activităţii unui popor, dar nu în sistemul lingval naţional. O asemenea situaţie presupune, firește, deplasarea în sfera gnoseologicăcare, în viziunea cercetătorilor, este unică, universală pentru toţi vorbitorii, indiferent de limba pe care o vorbesc.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Mioara, 1960.*Evoluţia subordonării circumstanţiale cu elemente conjuncţionale în limba română.* Bucureşti: Editura Academiei.

Berejan, Silviu, 2000. „*…am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică*". Gh. Popa şi N. Leahu în dialog cu acad. Silviu Berejan, în „Semn", nr. 1-2.

Bidu-Vrânceanu, Angela; Călăraşu, Cristina; Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana; Mancaş, Mihaela; Pană Dindelegan, Gabriela; 1997. *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Coserio, Eugenio, 1982. *Naturbild und Sprache*, în „Jörg Zimmermann (Hrsg.*)", Naturbild des Menschen*, München, Wilhelm Fink Verlag.

Coşeriu, Eugeniu, 1994. *Prelegeri şi conferinţe (1992-1993)*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară". T. XXXIII. 1992-1993. Seria A. Lingvistică, Iaşi.

Coşeriu, Eugeniu, 1996. *Lingvistica integrală. Interviu realizat de Nicolae Saramandu*. Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române.

Coşeriu, Eugeniu, 2004. *Filozofia limbajului*, în „Fonetică şi dialectologie. XX-XXI (2001-2002). Bucureşti, Editura Academiei Române.

Dimitrescu, Florica, 1956. *Componenţa locuţiunilor verbale în limba română*, în „Studii de gramatică". Vol. 1. Bucureşti, Editura Academiei.

Groza, Liviu, 1995. *Câteva aspecte ale analogiei frazeologice*, în „Analele Universităţii din Bucureşti", XLIV.

Hristea, Theodor, 1997. *Tipuri de analogie semantică*, în „Limba şi literatura română", nr. 3.

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)

Lotman, Iurie, 1970. *Lecţii de poetică structurală*,în româneşte de R. Nicolau. Bucureşti, Editura Univers.
Oprea, Ioan; Nagy, Rodica, 2002. *Istoria limbii române literare. Epoca modernă*, Suceava, Editura Universităţii.
Puşcariu, Sextil, 1976. *Limba română. Vol. 1. Privire generală.* Pref.de G. Istrate. Bucureşti, Editura Minerva.
Zafiu, Rodica, 1998. *Locuţiuni hiperbolice*, în „România literară", nr. 39.
Вежбицкая, А., 1999. *Семантические универсалии и описание языков*, Москва, Изд-во «Флинта».
Назарян, А., 1983. *Семантическая моделируемость фразеологизмов: реальность или фикция*, în „Филологические науки", № 6.
Радбиль, Т., 2010. *Основы изучения языкового менталитета. Учебное пособие.* Москва, Изд-во «Флинта», Изд-во «Наука».
Фрумкина, Р., 1995. *Есть ли у современной лингвистики эпистемология*?, în „Вопросы языкознания", №2.

BDD-A26567 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:07 UTC)